

DENDROFLORA PAŁACOWEJ CZĘŚCI ZABYTKOWEGO PARKU W DEBRZNIE-WSI

Mariusz R. Szczepański✉

Departament Środowiska, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
plac Teatralny 2, 87-100 Toruń

ABSTRAKT

Wstęp. Zabytkowy park pałacowy w Debrznie-Wsi powstał w drugiej połowie XVIII wieku. Został wpisany do rejestru zabytków w 1981 roku pod numerem A – 383. Pałacowa część parku zajmuje powierzchnię 1,6 ha i jest objęta ochroną konserwatorską. Celem pracy było wykonanie inwentaryzacji dendroflory zabytkowego parku w Debrznie-Wsi.

Materiał i metody. Badania terenowe przeprowadzono wiosną oraz latem 2021 roku. Wykonano także mapę rozmieszczenia badanych okazów.

Wyniki. Zinwentaryzowano 29 taksonów roślin drzewiastych, pochodzących z 22 rodzajów i 16 rodzin. Stan zdrowotny większości drzew (70%) oceniono jako dobry (4) lub bardzo dobry (5). Ustalono, że 19 okazów osiągnęło obwody pni kwalifikujące je do kategorii pomnikowych.

Wnioski. Obecny stan parku w Debrznie-Wsi można uznać za dobry. Zachowały się tutaj aleje grabowe, polany oraz cenny starodrzew z gatunkami rodzimymi, ale nie brakuje także gatunków obcego pochodzenia.

Słowa kluczowe: drzewa, obwód pnia, inwentaryzacja dendrologiczna, stan zdrowotny

WSTĘP

Ostatnimi czasy w Polsce istnieje trend do odrestaurowywania zabytkowych obiektów, jakimi są dwory, pałace i przylegające do nich tereny zielone – parki i ogrody. Przykładem może być pałac w Debrznie-Wsi w gminie Lipka, który w 2020 roku zakupiło młode małżeństwo pragnące go wyremontować oraz zrewitalizować zabytkowy park (Włodarczyk, 2020).

Podstawą rewitalizacji parku jest przeprowadzenie inwentaryzacji, czyli poznanie aktualnych zasobów dendroflory. Takie inwentaryzacje były tworzone w latach 80. XX wieku, kiedy to spisywano zabytkowe obiekty i wpisywano do rejestru zabytków. Niestety poza spisem do rejestru niewielu interesowało się ich dalszym losem. Z powodu dawnych zaniedbań,

dewastacji i rozkradania wiele pałaców czy dworów jest dziś w bardzo złym stanie.

W 2020 roku w Polsce zewidencjonowano 10 222 parków i ogrodów historycznych, w tym do rejestru zabytków wpisane są 7753 zabytkowe parki i ogrody (GUS, 2021). Mamy w kraju 3405 parki dworskie oraz 2150 parków pałacowych i zamkowych. W samej Wielkopolsce po drugiej wojnie światowej istniało około 1000 parków wiejskich (Czekalski, 1988). Obecnie na terenie województwa wielkopolskiego stwierdzono 1234 parki zabytkowe (GUS, 2021).

Na terenie powiatu złotowskiego 18 parków jest wpisanych do rejestru zabytków. Osiem z nich znajduje się w gminie Złotów (Buntowo, Grodno, Nowy

✉ mariusz2023@gmail.com

Dwór, Radawnica, Skic, Sławianowo, Stawnica i Złotów), pięć w gminie Lipka (Debrzno-Wieś, Lipka, Mały Buczek, Potulice, Scholastykowo), trzy w gminie Krajenka (Bartoszkowo, Krajenka, Maryniec), po jednym parku w gminach Zakrzewo (Kujan) i Jastrowie (Trzebieszki) (WUOZ, b.d.).

Niektóre zabytkowe parki, pomimo niewielkich powierzchni, są dość bogate pod względem liczby taksonów dendroflory, np. półtorahektarowy park w Sobocie (woj. wielkopolskie) liczy 44 taksony (Bykowska, 2014), z kolei w parku w Sikorzynie (woj. pomorskie) o powierzchni 1,2 ha odnotowano 39 taksonów (Dymarczyk i in., 2019). Zdarzają się również nieduże parki o nieco mniejszej liczbie taksonów, jak w Sobianowicach (woj. lubelskie) o powierzchni 2,28 ha – 23 taksony (Pudelska i Biesak, 2016) czy w Lednogórze (woj. wielkopolskie) o powierzchni 2,88 ha – 19 taksonów (Chojnacka, 2008). Wymienione przykłady pozwalają na stwierdzenie, że zabytkowy park w Debrznie-Wsi o powierzchni 1,6 ha ma przeciętną liczbę taksonów dendroflory (29). Niemniej park jest cennym przyrodniczo obiektem, w którym występują liczne stare drzewa o obwodach pomnikowych, obce gatunki czy też rzadkie odmiany.

Celem pracy było wykonanie inwentaryzacji dendroflory pałacowej części zabytkowego parku w Debrznie-Wsi w celu jej rewitalizacji, ustalenie rozmieszczenia drzew w parku, ich aktualnych wymiarów oraz ocena stanu zdrowotnego.

HISTORIA OBIEKTU BADAŃ

Jak podają Auer i in. (1999), pierwsza wzmianka o Debrznie-Wsi pochodzi z 1443 roku. Oficjalnie wieś powstała w 1618 roku i zwała się Debrzno, później Dębrzno, Dembrzno, Dybrzno, Dobrznyn, Dobrno, Dober, Dobryn, a od 1722 roku – Debrzno (niemiecka nazwa Dobrin; Vollack, 1989). Nazwa pochodzi od słowa ‘debra’, ‘debrza’, co w staropolskim ma oznaczać ‘zarośniętą drzewami dolinę’.

W XVII wieku Debrzno-Wieś należało do rodziny Dobrzyńskich. Jak podaje Zdrenka (2009), w 1700 roku Andrzej Teodor von Götzendorf-Grabowski nabył majątek Debrzno-Wieś. Po dwudziestu dwóch latach dziedzicem Debrzno-Wsi został jego syn Michał. W 1819 roku majątek ziemski Debrzno-Wieś nabyli Karol Fryderyk Wehle i radca komercyjny Böhngen.

W 1842 roku Wehle wraz z kupcem Rötteckenem nabył władztwo Debrzno-Wieś. Jednakże od 1844 Wehle stał się jedynym właścicielem aż do 1852 roku, kiedy zmarł. W 1854 roku wdowa, Augustyna Wehle z domu Richter, sprzedała majątek braciom Grätzel (Henryk Jan Ludwik Ferdynand i Bernard Fryderyk Emil). W 1862 Ferdynand Otto nabył władztwo Debrzno-Wieś za 360 tys. marek, następnie w 1863 roku kupił je Lebreht Wilckens za 500 tys. marek, wówczas przekazał majątek Emmie Seiffert. Hans Wilckens otrzymał drogą umowy dziedzicznej dobro rycerskie Debrzno-Wieś, gdzie żył jego ojciec Lebreht. Po śmierci Hansa majątek w 1909 roku przeszedł na jego brata Fryca. Dwór o pałacowym charakterze w Debrznie-Wsi został wybudowany w drugiej połowie XIX wieku przez Wilckensów i rozbudowany po 1925 roku (Zdrenka, 2010).

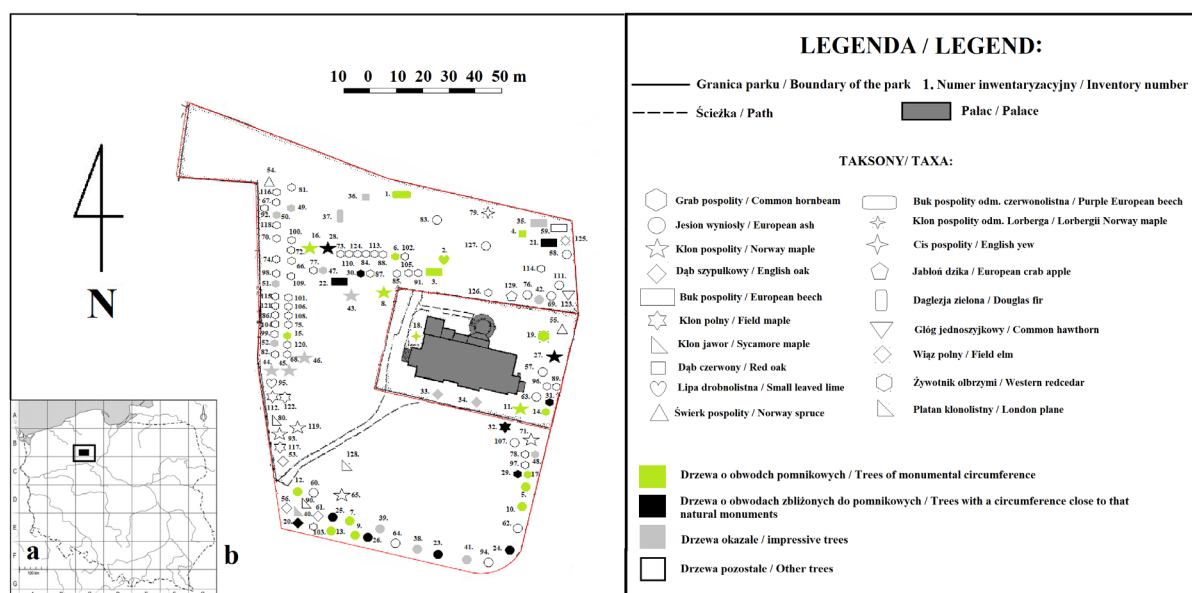
W 1945 roku majątek upaństwowiono. Pięć lat później w dworze w Debrznie-Wsi wybuchł wielki pożar (Zdrenka, 2011). Jak podają Majewski i in. (1981), pałac był w użytkowaniu Państwowego Gospodarstwa Rolnego do 1961, później Stacji Hodowli Roślin Debrzno, a od 1968 roku – Stacji Hodowli Roślin Scholastykowo Gospodarstwo Debrzno. W latach 1956–1964 park oraz pałac był własnością Fabryki Maszyn Rolniczych w Poznaniu, następnie w okresie 1964–1978 Inspektoratu Oświaty Wychowania i Kultury w Złotowie oraz Zbiorczej Szkoły Gminnej w Lipce. Kolejnym właścicielem była Stacja Hodowli Roślin Scholastykowo.

Obecnie część parku nad rzeką Debrzynką jest w użytkowaniu Administracji Lasów Państwowych – Nadleśnictwo Lipka, natomiast od 2020 roku pałac oraz ponad półtorahektarowy park jest własnością prywatną państwa Luizy i Bartosza Cent (Włodarczyk, 2020).

Zabytkowy park w Debrznie-Wsi, ze względu na duże wartości krajobrazowe i historyczne, 13.01.1981 roku został wpisany do rejestru zabytków pod numerem A – 383.

TEREN BADAŃ

Park jest położony w Debrznie-Wsi (GPS: 53°31' N, 17°13' E), w województwie wielkopolskim, powiecie złotowskim i gminie Lipka (rys. 1a). Jest oddalony o około 4 km na północ od miejscowości Lipka.

Rys. 1. Położenie parku w Polsce (a), granica (linia ciągła) zabytkowego parku w Debrznie-Wsi oraz rozmieszczenie drzew (b)

Fig. 1. The location of this park in Poland (a), boundary (solid line) of the historical park in Debrzno-Wieś, distribution of trees (b)

Debrzno-Wieś od północy graniczy z rzeką Debrzynką stanowiącą naturalną granicę między województwami – wielkopolskim i pomorskim.

Powierzchnia badanego obiektu wynosi 1,6 ha. Od północy graniczy z parkiem należącym do Skarbu Państwa, od północnego zachodu – z zabudowaniami mieszkalnymi, od zachodu – z drogą lokalną, od południa i wschodu – z zabudowaniami oraz od północnego wschodu – z działką nr 272/1.

Jak podają Majewski i in. (1981), zabytkowy park pałacowy w Debrznie-Wsi powstał w drugiej połowie XVIII wieku w stylu barokowym, jednakże już w drugiej połowie XIX wieku jego styl został zmieniony na eklektyczny. Pod koniec XIX wieku i na początku XX wieku park został przekształcony i powiększony o część leśną.

Jeżeli chodzi o historię stylu parku (barokowy, później eklektyczny) taką samą informację podają Dylawerska i in. (2004), jednakże przywołują w publikacji cały kompleks pałacowo-parkowy o powierzchni 27,1 ha.

MATERIAŁ I METODY

Prace terenowe przeprowadzono dwukrotnie: w kwietniu 2021 roku pomierzono obwody i wysokości drzew, natomiast w czerwcu określono stan zdrowotny. Przy należności taksonomiczną roślin drzewiastych oraz rodzaj i rodzinę określono według Senety i in. (2021). Badane drzewa otrzymały numer inwentaryzacyjny.

Pomierzono drzewa o obwodzie powyżej 30 cm. Pomiar obwodów na wysokości 130 cm wykonano taśmą mierniczą z dokładnością do 1 cm. Wysokości drzew pomierzono wysokościomierzem elektronicznym HAGLOF ECII z dokładnością do 1 m.

Na podstawie regionalnej klasyfikacji Kasprzaka (2005) najcenniejsze drzewa zakwalifikowano do trzech kategorii (tab. 1):

1. o obwodach pomnikowych
2. o obwodach zbliżonych do pomnikowych (90% obwodu pomnikowego)
3. o obwodach okazałych (80% obwodu pomnikowego).

Wymiary drzew pomnikowych obowiązujące obecnie w lasach przyjęto ze strony internetowej (www.kp.org.pl).

Stan zdrowotny badanych roślin drzewiastych określono według skali Kamińskiego i Czerniaka (2000):

- klasa 5 – drzewa całkowicie zdrowe, nieznaczny posusz do 5% korony, poprawny pokrój, niewielkie uszkodzenia, brak konieczności wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych
- klasa 4 – drzewa o posuszu do 15%, konieczne niewielkie zabiegi pielęgnacyjne, niewielkie nekrozy, uszkodzenia, niewielkie dziuple, niezagrzybione
- klasa 3 – drzewa o posuszu do 25% korony, połamane gałęzie, konieczność prowadzenia poważnych cięć pielęgnacyjnych, martwice kory i drewna niewielkie, płytkie dziuple, oznaki zagrzybienia, żery owadzie

- klasa 2 – drzewa o posuszu do 35% korony, poważna nekroza liści, rozległe uszkodzenia pnia, konieczność wykonywania natychmiastowych cięć, głębokie dziuple
- klasa 1 – drzewa o posuszu powyżej 35% korony, poważna nekroza liści, bardzo głębokie dziuple, martwice silne zagrzybione, obumierające
- klasa 0 – drzewa martwe.

WYNIKI

Na terenie parku w Debrznie-Wsi stwierdzono występowanie 129 drzew (tab. 1) należących do 29 taksonów (21 gatunków drzew, siedem gatunków krzewów oraz jeden gatunek pnącza), pochodzących z 22 rodzajów i 16 rodzin. Rozmieszczenie badanych drzew w parku zaznaczono na mapie (rys. 1b).

Drzewa i krzewy to w większości gatunki liściaste (25), iglaste reprezentują – świerk pospolity (*Picea*

Tabela 1. Wyniki inwentaryzacji

Table 1. Results of the inventory

Lp. No.	Łacińska nazwa Latin name	Polska nazwa Polish name	Angielska nazwa English name	Obwód Circumference cm	Wysokość Height m	Stan zdrowotny Health status
1	2	3	4	5	6	7
1	<i>Fagus sylvatica</i> L. 'Atropunicea'	buk pospolity odm. czerwolistna	purple European beech	434	27	3
2	<i>Tilia cordata</i> Mill.	lipa drobnolistna	leaved lime	380	28	4
3	<i>Fagus sylvatica</i> L.	buk pospolity	European beech	318	27	2
4	<i>Quercus rubra</i> L.	dąb czerwony	red oak	316	24	4
5	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	315	26	0
6	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	310	25	3
7	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	289	25	3
8	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	288	27	4
9	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	278	26	3
10	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	272	28	1
11	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	268	24	4
12	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	263	23	4
13	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	262	24	4

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6	7
14	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	253	22	5
15	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	247	20	3
16	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	226	23	4
17	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	204	18	4
18	<i>Taxus baccata</i> L.	cis pospolity	English yew	135	10	5
19	<i>Thuja plicata</i> Donn ex D. Don	żywotnik olbrzymi	western redcedar	113	15	4
20	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	English oak	345	28	4
21	<i>Fagus sylvatica</i> L.	buk pospolity	European beech	304	29	3
22	<i>Fagus sylvatica</i> L.	buk pospolity	European beech	293	28	4
23	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	249	24	2
24	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	245	26	3
25	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	245	23	3
26	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	227	21	2
27	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	217	21	4
28	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	209	25	4
29	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	199	23	4
30	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	195	15	3
31	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	182	14	4
32	<i>Acer campestre</i> L.	klon polny	field maple	158	20	4
33	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	English oak	328	28	4
34	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	English oak	327	27	5
35	<i>Fagus sylvatica</i> L.	buk pospolity	European beech	272	23	4
36	<i>Quercus rubra</i> L.	dąb czerwony	red oak	265	24	4
37	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	daglezja zielona	Douglas fir	260	34	3
38	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	220	24	4
39	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	216	24	5
40	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	klon jawor	sycamore maple	214	21	4
41	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	208	18	3
42	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	202	21	4
43	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	188	19	3
44	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	187	22	4

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6	7
45	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	184	18	3
46	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	179	23	5
47	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	177	20	3
48	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	174	17	4
49	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	173	27	4
50	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	171	17	4
51	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	170	25	5
52	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	168	23	5
53	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	English oak	249	25	4
54	<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	świerk pospolity	Norway spruce	215	34	4
55	<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	świerk pospolity	Norway spruce	210	27	3
56	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	English oak	200	21	4
57	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	198	25	4
58	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	184	23	4
59	<i>Fagus sylvatica</i> L.	buk pospolity	common beech	184	17	0
60	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	181	16	4
61	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	English oak	179	29	5
62	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	177	22	2
63	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	175	21	3
64	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	173	26	4
65	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	171	20	5
66	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	156	24	3
67	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	155	29	4
68	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	155	15	4
69	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	154	22	4
70	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	153	20	4
71	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Norway maple	152	18	5
72	<i>Carpinus betulus</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	grab pospolity / bluszcz pospolity	common hornbeam / English ivy	151	21	3
73	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	150	18	5
74	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	150	13	4
75	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	148	14	3

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6	7
76	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	145	19	4
77	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	145	17	4
78	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	145	15	4
79	<i>Acer platanoides</i> L. ‘Lorbergii’ / <i>Hedera helix</i> L.	klon pospolity ‘Lorberga’ / bluszcz pospolity	‘Lorbergii’ Norway maple / English ivy	144	12	3
80	<i>Acer pseudoplatanus</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	klon jawor / bluszcz pospolity	sycamore maple / English ivy	141	21	5
81	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	141	17	3
82	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	141	14	3
83	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	139	23	5
84	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	139	16	3
85	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	135	19	5
86	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	135	13	2
87	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	134	26	4
88	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	131	27	4
89	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	130	15	5
90	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	klon jawor	sycamore maple	128	15	4
91	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	128	12	4
92	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	127	16	4
93	<i>Acer platanoides</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	klon pospolity / bluszcz pospolity	Norway maple / English ivy	125	20	4
94	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	124	14	3
95	<i>Tilia cordata</i> Mill. / <i>Hedera helix</i> L.	lipa drobnolistna / bluszcz pospolity	leaved lime / English ivy	123	19	5
96	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	122	16	5
97	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	122	14	4
98	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	120	18	5
99	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	118	20	5
100	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	117	20	3
101	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	115	26	4
102	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	114	20	3
103	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	112	16	5
104	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	110	22	4

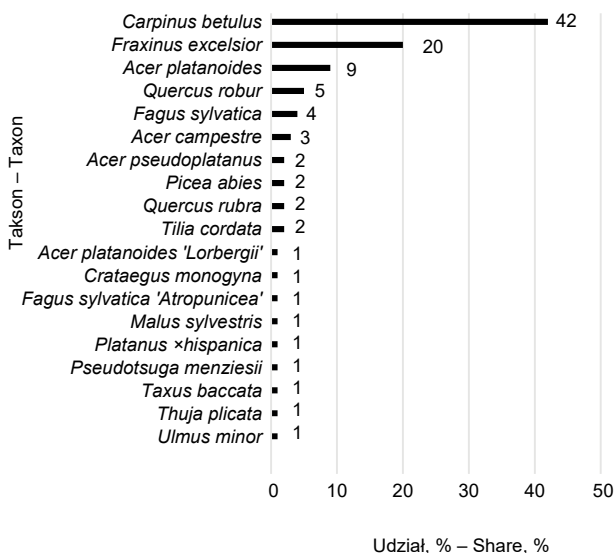
Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6	7
105	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	108	17	4
106	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	104	23	3
107	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	102	19	2
108	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	102	17	3
109	<i>Carpinus betulus</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	grab pospolity / bluszcz pospolity	common hornbeam / English ivy	101	17	4
110	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	101	15	4
111	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	101	15	4
112	<i>Acer campestre</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	klon polny / bluszcz pospolity	field maple / English ivy	101	14	4
113	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	98	13	4
114	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	94	20	4
115	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	93	22	4
116	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	88	10	3
117	<i>Acer campestre</i> L.	klon polny	field maple	86	9	3
118	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	85	15	4
119	<i>Acer platanoides</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	klon pospolity / bluszcz pospolity	Norway maple / English ivy	83	19	5
120	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	81	10	4
121	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	77	15	3
122	<i>Acer campestre</i> L. / <i>Hedera helix</i> L.	klon polny / bluszcz pospolity	field maple / English ivy	74	14	4
123	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	głóg jednoszyjkowy	common hawthorn	73	10	4
124	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	64	12	4
125	<i>Ulmus minor</i> Mill. emend. Richens	wiąz polny	field elm	62	10	5
126	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	common hornbeam	60	9	5
127	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	European ash	40	10	5
128	<i>Platanus ×hispanica</i> Mill. ex Münchh.	platan klonolistny	London plane	38	8	5
129	<i>Malus sylvestris</i> Mill.	jabłoń dzika	European crab apple	31	7	5

Cieniowanie – drzewa o obwodach pomnikowych. Pogrubienie – drzewa o obwodach zbliżonych do pomnikowych. Podkreślone – drzewa okazałe. Pozostałe – drzewa o mniejszych obwodach.

Shading – trees of monumental circumferences. Bold – trees with a circumference close to that of a natural monument. Underlined – impressive trees. Others – trees with smaller circumferences.

abies (L.) H. Karst.), dagleźja zielona (*Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco, cis pospolity (*Taxus baccata* L.) podlegający ochronie częściowej (Rozporządzenie..., 2014) i żywotnik olbrzymi (*Thuja plicata* Donn ex D. Don). Większość inwentaryzowanych roślin to taksony rodzime (22 taksony – 76%), choć gatunki obcego pochodzenia także mają znaczny udział (siedem gatunków – 24%). Gatunki obce geograficznie reprezentują: platan klonolistny (*Platanus ×hispanica* Mill. ex Münchh.), dagleźja zielona (*P. menziesii*), robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia* L.), śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus* (L.) S. F. Blake), żywotnik olbrzymi (*T. plicata*) i dąb czerwony (*Quercus rubra* L.). Gatunkiem obcym ekologicznie, czyli takim, który występuje poza granicą swego naturalnego zasięgu w Polsce jest świerk pospolity (*P. abies*). W parku w Debrznie-Wsi najczęściej spotykanymi gatunkami są: z drzew – grab pospolity (*Carpinus betulus* L.), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior* L.) i klon pospolity (*Acer platanoides* L.) (rys. 2); natomiast z krzewów – bez czarny (*Sambucus nigra* L.), leszczyna pospolita (*Corylus avellana* L.) oraz głóg jednoszyjkowy (*Crataegus monogyna* Jacq.). Występuje licznie jeden gatunek pnącza – bluszcz pospolity (*Hedera helix* L.).

Rys. 2. Udział drzew poszczególnych gatunków występujących w zabytkowym parku w Debrznie-Wsi

Fig. 2. Shares of trees of individual species in the historical park in Debrzno-Wieś

Zinwentaryzowane drzewa mają obwody od 30 cm do 434 cm. W przedziale 31–100 cm mieści się 12,5% badanych drzew. Większość z nich, bo 32,8% ma obwody 101–150 cm, 24,2% mierzy 151–200 cm, 22,7% wyrasta na 201–300 cm. Niecałe 8% drzew osiągnęło wymiary w przedziale 301–450 cm. Jeden okaz wyróżniał obwód powyżej 400 cm.

Spśród 129 zinwentaryzowanych drzew 19 osiągnęło obwody pomnikowe, 13 – obwody zbliżone do pomnikowych a 20 – obwody okazałe (tab. 1). Najgrubszymi drzewami badanego obiektu są: buk pospolity odmiana czerwonolistna (*Fagus sylvatica* L. 'Atropunicea') o obwodzie 434 cm i wysokości 27 m, lipa drobnolistna (*Tilia cordata* Mill.) o obwodzie 380 cm i wysokości 28 m oraz dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.) o obwodzie 345 cm i wysokości 28 m.

Wysokości mierzonych drzew mieszczą się w przedziale 7–34 m. Najwyższe drzewa to dagleźja zielona (*P. menziesii*) oraz świerk pospolity (*P. abies*). Natomiast najniższa okazała się jabłoń dzika (*Malus sylvestris* Mill.). Najczęściej drzewa osiągają wysokości z dwóch przedziałów: 21–30 m (46%) oraz 11–20 m (45%). Niewiele z nich mierzy 7–10 m (7%), a zaledwie 2% osiąga wysokość powyżej 31 m.

Dominują (70%) drzewa zdrowe i niewymagające zabiegów pielęgnacyjnych. Jedna piąta z nich znajduje się w stanie zdrowotnym bardzo dobrym, a 49 okazów – w dobrym. Niewiele jest drzew w złej kondycji oraz martwych (10).

LISTA RODZIN I TAKSONÓW DENDROFLORY STWIERDZONEJ NA BADANYM OBSZARZE

Adoxaceae: *Sambucus nigra* L.

Araliaceae: *Hedera helix* L.

Betulaceae: *Carpinus betulus* L., *Corylus avellana* L.

Caprifoliaceae: *Symphoricarpos albus* (L.) S. F. Blake

Celastraceae: *Euonymus europaeus* L.

Cupressaceae: *Thuja plicata* Donn ex D. Don

Fabaceae: *Robinia pseudoacacia* L.

Fagaceae: *Fagus sylvatica* L., *Fagus sylvatica* L. 'Atropunicea', *Quercus robur* L., *Quercus rubra* L.

Malvaceae: *Tilia cordata* Mill.

Oleaceae: *Fraxinus excelsior* L.

Pinaceae: *Picea abies* (L.) H. Karst., *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco

Platanaceae: *Platanus ×hispanica* Mill. ex Münchh.

Rosaceae: *Crataegus monogyna* Jacq. (drzewo i krzew), *Malus sylvestris* Mill., *Prunus cerasus* L., *Prunus padus* L.

Sapindaceae: *Acer campestre* L., *Acer platanoides* L., *Acer platanoides* L. ‘Lorbergii’, *Acer pseudoplatanus* L.

Taxaceae: *Taxus baccata* L.

Ulmaceae: *Ulmus glabra* Huds., *Ulmus minor* Mill.

PODSUMOWANIE

Cały kompleks pałacowo-parkowy w Debrznie-Wsi o powierzchni 27,1 ha został opisany przez Majewskiego i in. (1981). W dokumencie tym stwierdzono występowanie 66 gatunków i odmian drzew, krzewów i pnączy, w tym 34 gatunków i odmian drzew liściastych, dziewięciu gatunków drzew iglastych, 20 gatunków krzewów i trzech gatunków pnączy. Autorzy opisali 13 drzew o obwodach pomnikowych, wśród których były m.in.: dąb szypułkowy (*Q. robur* – 487 cm), buk pospolity odmiana czerwonolistna (*F. sylvatica* ‘Atropunicea’ – 355 cm), klon polny (*Acer campestre* L. – 231 cm) oraz jesion wyniosły (*F. excelsior* – 283 cm).

W zbiorze dendrologicznym największy udział miały następujące rodzaje: świerk – 30%, buk – 25%, jesion – 13%, dąb – 10%, topola – 7%, grab – 5% oraz klon – 4%.

Ewidencja pałacowej części zabytkowego parku w Debrznie-Wsi o powierzchni 1,6 ha, przeprowadzona w 2021 roku, wykazała 29 taksonów dendroflory (25 gatunków liściastych oraz cztery gatunki iglaste). W wyniku inwentaryzacji opisano 19 drzew o obwodach pomnikowych, do których należą m.in.: buk pospolity odmiana czerwonolistna (*F. sylvatica* ‘Atropunicea’ – 434 cm), lipa drobnolistna (*T. cordata* – 380 cm), buk pospolity (*F. sylvatica* – 318 cm) oraz jesion wyniosły (*F. excelsior* – 315 cm). Najwięcej jest jesionów wyniosłych – 6 i grabów pospolitych – 4. W składzie gatunkowym starodrzewu dominują: grab pospolity (*C. betulus* – 42%), jesion wyniosły (*F. excelsior* – 20%) oraz klon pospolity (*A. platanoides* – 9%). Udział pozostałych gatunków jest niewielki (do 5%; rys. 2).

Dendroflora zabytkowego parku w Debrznie-Wsi jest cenna i różnorodna pod względem gatunkowym. Dominują w nim drzewa rodzime, choć nie brakuje

też gatunków obcego pochodzenia oraz odmian barwnych, jak buk pospolity odmiana czerwonolistna (*F. sylvatica* ‘Atropunicea’) i o ciekawym kształcie liści – klon pospolity odmiana ‘Lorberga’ (*Acer platanoides* L. ‘Lorbergii’). Większość opisywanych drzew znajduje się w dobrym i bardzo dobrym stanie zdrowotnym.

PIŚMIENNICTWO

- Auer, E., Ciżmowska, G., Kalka, K., Redzimska, I., Wolska, B. (1999). Gmina Lipka. Krótka historia 18 wsi. Debrzno-Wieś [The Lipka commune. The short history of 18 village communities]. Piła: Akapit.
- Bykowska, J. (2014). Zmiany w strukturze dendroflory i kompozycji zabytkowego parku w Sobocie (województwo wielkopolskie) [Changes in the structure of dendroflora and composition in the Sobota historic park (Wielkopolska Province)]. Nauka Przyr. Technol., 8, 1, #11.
- Chojnacka, M. (2008). Uwarunkowania rewaloryzacji parku w Lednogórze (gmina Łubowo) [Conditions for the reconstruction of the park in Lednogóra (the Łubowo commune)]. Nauka Przyr. Technol., 2, 3, #16.
- Czekalski, M. (1988). Parki wiejskie i ich znaczenie dla kultury [Rural parks and their importance for culture]. Przegl. Włkp., 1, 44–47.
- Dylawerska, J., Dylawerski, M., Gąbka, M., Jaszczyk, M., Kosiba, K., Kurek, R., ..., Ziółkowski, G. (2004) Przyroda Krajny Żłotowskiej [Nature of the Krajna Żłotowska region]. Toruń: Wyd. Urbański.
- Dymarczyk, M., Lechowicz, K., Wrońska-Pilarek, D. (2019). Dendroflora zabytkowego parku w Sikorzynie (woj. pomorskie) [Dendroflora of the historic park in Sikorzyno (Pomorskie Voivodeship)]. Acta Sci. Pol. Silv. Colendar. Ratio Ind. Lignar., 18(3), 175–183. <http://dx.doi.org/10.17306/J.AFW.2019.3.18>
- GUS (2020). Ochrona środowiska 2020. Parki i ogrody historyczne według województw [Parks and historical gardens by voivodships]. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- GUS (2021). Ochrona środowiska 2021. Parki i ogrody historyczne według województw 2020 [Parks and historical gardens in individual provinces 2020]. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych
- Kamiński, B., Czerniak, A. (2000). Badanie drzewostanów oraz sporządzenie opinii naukowej kwalifikującej do stworzenia wykazu inwentaryzowanych starych cennych drzew na terenie miasta Poznania [Investigations

- of stands and the preparation of a scientific opinion for the establishment of the inventory list of old, valuable trees found in the city of Poznań]. Poznań: Katedra Inżynierii Leśnej UP.
- Kasprzak, K. (2005). *Ochrona pomników przyrody. Zasady postępowania administracyjnego* [Protection of nature monuments. The rules of administrative proceedings]. Poznań: Wyd. Abrys.
- Majewski, Z., Plucińska, H., Kowalska, M. (1981). *Ewidencja parku w Debrznie* [Records of the park in Debrzno]. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków Delegatura w Pile.
- Przykładowe wymiary drzew, kwalifikujące je do ochrony, według propozycji sformułowanych dla wybranych kompleksów leśnych w Polsce (b.d.). Pobrano z: http://www.kp.org.pl/pdf/poradniki/drzewa_pomnikowe.htm
- Pudelska, K., Biesak, A. (2016). *Analiza dendroflory parku dworskiego w Sobianowicach (woj. lubelskie)* [Analysis of the dendroflora in the manor park in Sobianowice (Lublin Voivodeship)]. *Nauka Przyr. Technol.*, 10, 3, #38. <http://dx.doi.org/10.17306/J.NPT.2016.3.38>
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej roślin (2014). *Dz.U.* 2014, poz. 1409.
- Seneta, W., Dolatowski, J., Zieliński, J., Szymanowski, T. (2021). *Dendrologia* [Dendrology]. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN.
- Vollack, M. (1989). *Das Flatower Land. Ein Bildband unserer grenzmärkischen Heimat* [The Złotów County. An illustrated book of our borderland homeland]. Gifhorn: Gifhorn Verlag.
- Włodarczyk, J. W. (2020). *Eseje z dziejów Lipki i okolic* [Esseys of Lipka and surroundings]. Złotów: Muzeum Ziemi Złotowskiej.
- WUOZ (b.d.). *Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu*. Pobrano z <http://poznan.wuoz.gov.pl>
- Zdrenka, J. (2009). *Z notesu Ericha Hoffmanna. Kronika Złotowa i okolic. Część I, lata 1800–1900* [From Erich Hoffmann's notebook. Chronicle of Złotów and surroundings. Part I, the years 1800–1900]. Złotów.
- Zdrenka, J. (2010). *Z notesu Ericha Hoffmanna. Kronika Złotowa i okolic. Część II, lata 1901–1920* [From Erich Hoffmann's notebook. Chronicle of Złotów and surroundings. Part II, the years 1901–1920]. Złotów.
- Zdrenka, J. (2011). *Z notesu Ericha Hoffmanna. Kronika Złotowa i okolic. Część III, lata 1921–1952* [From Erich Hoffmann's notebook. Chronicle of Złotów and surroundings. Part III, the years 1921–1952]. Złotów.

DENDROFLORA OF THE PALACE PART OF HISTORIC PARK IN DEBRZNO-WIEŚ

ABSTRACT

Introduction. The historic palace park in Debrzno-Wieś was established in the second half of the 18th century. The park was listed in the Register of Monuments in 1981 under the number A – 383. Currently, the palace part of the park covers an area of 1.6 hectares and is covered by conservation protection. The aim of the study was to prepare an inventory of the dendroflora in the historic park in Debrzno-Wieś, measure its current dimensions and assess health status of trees.

Material and methods. Field studies were carried out in the spring and summer of 2021. A map of the distribution of the examined specimens was also made.

Results. 29 woody plant taxa from 22 genera and 16 families were inventoried. The health status of most dendroflora (70%) was rated as good (4) or very good (5). It was determined that 19 trees reached the dimensions of monuments trees.

Conclusion. The current state of the park in Debrzno-Wieś is good. Common hornbeam avenues, glades and a valuable old-growth stand with native species have been preserved here, but there are also specimens of some alien species.

Keywords: trees, circumference, dendrological inventory, health status